

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 204/2023-59

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja [REDAKOVANÉ], zastúpených Mgr. Michalom Pírym, advokátom, Kopčianska 8/A, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 6 Co 505/2015-908 z 25. júla 2018 a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 19/2021 z 30. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 6 Co 505/2015-908 z 25. júla 2018 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 19/2021 z 30. novembra 2022 **boli porušené** základné právo sťažovateľov vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 19/2021 z 30. novembra 2022 **zrušuje**.
3. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 6 Co 505/2015-908 z 25. júla 2018 **zrušuje** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.
4. Najvyšší súd Slovenskej republiky a Krajský súd v Bratislave **sú povinné** nahradiť spoločne a nerozdielne sťažovateľom trovy konania **663,57 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví a texte tohto nálezu. Napadnuté rozhodnutia navrhujú zrušiť a vrátiť vec súdu prvej inštancie, priznať finančné zadostučinenie v sume 40 000 eur (20 000 eur od každého z porušovateľov, pozn.) a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a napadnutých rozhodnutí vyplýva nasledujúci stav veci:

2.1. Sťažovatelia mali procesné postavenie žalovaných v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. Konanie o predmetnej žalobe žalobcov bolo vedené na Okresnom súde Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 45 C 161/2010. O žalobe rozhodol okresný súd rozsudkom z 10. februára 2015 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“), ktorým zrušil podielové spoluvlastníctvo strán konania, rozdelil spoločnú vec a prikázal vo výroku určené nehnuteľnosti do bezpodielového spoluvlastníctva žalobcom a tiež sťažovateľom, zriadil vecné bremeno *in personam* (k novovytvorenému pozemku, spočívajúce v práve užívania existujúcich inžinierskych sietí) v prospech sťažovateľov a zriadil vecné bremeno *in personam* v prospech žalobcov spočívajúce v práve užívania existujúcej studne, vykonávania jej údržby a opráv. Súd prvej inštancie v odôvodnení svojho napadnutého rozsudku konštatoval, že nehnuteľnosti v zmysle záverov znaleckého posudku sú reálne deliteľné. Pri rozdeľovaní vzal do úvahy aj skutočnosť, že žalobcovia uviedli tri návrhy na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k predmetnému pozemku na základe nimi vyhotoveného geometrického plánu, ktoré rešpektovali spoluvlastnícke podiely k pozemku so samostatným vstupom, a za vyhovujúci považoval návrh č. 3. Sťažovatelia nesúhlasili ani s jedným z uvedených návrhov. Boli proti tomu, aby žalobcovia mali samostatný vstup pred ich rodinným domom, poukazovali na to, že žalobcovia vedeli o spôsobe užívania pozemku už pri kúpe rodinného domu, že ide o spoločný dvor, ktorý podľa ich názoru reálne deliteľným nie je. Súd prvej inštancie, vychádzajúc z odmietavých postojov sťažovateľov, ktorí nemali záujem o rozdelenie v žiadnom variante ani v tom ponúknutom zo strany žalobcov (aby im pripadol pozemok s výmerou 354 m² – záhrady v zadnej časti pozemku za ich domom), rozdelil spoločnú nehnuteľnosť tak, ako to vymedzil vo výrokovvej časti rozsudku. V dôsledku postoja sťažovateľov odmietol ich argumentáciu, že ich rodinný dom s pozemkom stratil na všeobecnej hodnote v dôsledku deľby realizovanej tak, že zadná časť pozemku pripadne do spoluvlastníctva žalobcov. Pri deľbe spoločného dvora zároveň zohľadnil aj kritérium využiteľnosti pre každú zo sporových strán. Vzhľadom na narušené vzťahy medzi sporovými stranami trvajúce po dlhšiu dobu a neochotu sťažovateľov uzavrieť dohodu považoval za dôvodné pristúpiť k zrušeniu a vyporiadaniu spoločnej nehnuteľnosti,

ktorá bola aj reálne deliteľná. Proti deľbe spoločnej nehnuteľnosti nemali výhrady správcovia inžinierskych sietí ani pamiatkový odbor (v súvislosti so zriadením ďalšieho vchodu z fasádnej časti smerujúcej do ulice).

2.2. Sťažovatelia nespokojní z rozsudkom súdu prvej inštancie podali odvolanie, kde okrem iného opätovne namietali, že rozumnú deľbu nebolo možné reálne vykonať. Vzniesli argumenty týkajúce sa potreby vykonania stavebných prác v súvislosti s novovytvoreným vstupom, prekrytím studne, inžinierskymi sieťami, ako aj hospodárskou stavbou, ktorá bola vo vlastníctve žalobcov, pričom pozemok pod ňou mal v zmysle rozsudku súdu prvej inštancie pripadnúť sťažovateľom. Rovnako tvrdili, že vykonanou deľbou, ktorá nie je bez nákladov, nedošlo k vytvoreniu kvalitatívne rovnakých plôch. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) o odvolaní sťažovateľov rozhodol rozsudkom č. k. 6 Co 505/2015-908 z 25. júla 2018 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“), ktorým rozsudok súdu prvej inštancie zmenil v časti charakteru zriadených vecných bremien k novovzniknutým nehnuteľnostiam (tieto zmenil z *in personam* na *in rem*) a v ostatnej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny. K sťažovateľmi namietanej disparite rozdelených pozemkov uviedol, že toto tvrdenie dôkazne nepreukázali, pričom listinný dôkaz označený ako „posúdenie nehnuteľnosti z hľadiska budúcej hodnoty“ vypracovaný realitnou kanceláriou a predložený v odvolacom konaní podľa názoru odvolacieho súdu nemal relevantnú vypovedaciu hodnotu k meritu sporu (bod 9 rozsudku odvolacieho súdu). K námietke deľbou vyvolaných nákladov uviedol, že tieto sú v zmysle geometrického plánu len minimálne (bod 11 rozsudku odvolacieho súdu) a sťažovatelia v konaní dôkazne nepreukázali svoje tvrdenia o nákladovosti reálnej deľby. K hospodárskej stavbe stojacej na pozemku sťažovateľov krajský súd uviedol, že nemôže byť prekážkou reálneho rozdelenia spoločného pozemku, a doplnil, že platné právo priznáva vlastníkovi pozemku právnu ochranu (bod 10 rozsudku odvolacieho súdu). Vychádzajúc z uvedeného, odvolací súd dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je, čo sa týka výroku o rozdelení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva sporových strán, vecne správny, preto odvolacie námietky sťažovateľov v tomto smere vyhodnotil ako nedôvodné (bod 13 rozsudku odvolacieho súdu).

2.3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali sťažovatelia dovolanie, ktoré Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) podľa obsahu vyhodnotil ako dovolanie z dôvodu podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v ktorom namietali nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť záverov nižších súdov, ktoré odmietli ich argumenty a výhrady týkajúce sa nedeliteľnosti spoločnej nehnuteľnosti v okolnostiach posudzovanej veci, a nedostatočné odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu vzhľadom na skutkové okolnosti veci. Zároveň v dovolaní uplatnili aj dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, ktorý nebol v dovolaní bližšie vymedzený. V doplnení svojho dovolania predložili najvyššiemu súdu odborné stanovisko týkajúce sa ohodnotenia nehnuteľností oboch strán sporu po vykonaní deľby s argumentom, že konajúce súdy sa vôbec nezaoberali touto otázkou, zaoberali sa len paritou pozemkov z hľadiska kvantity. V tejto súvislosti poukázali na to, že v dôsledku deľby došlo k zásahu do ich vlastníckeho práva, ktorá predstavuje rozdiel v sume 43 584,18 eur.

3. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľov zamietol napadnutým rozsudkom sp. zn. 5 Cdo 19/2021 z 30. novembra 2022 (ďalej len „rozsudok dovolacieho súdu“). Pri dovolacom dôvode podľa § 420 písm. f) CSP sa nestotožnil s názorom sťažovateľov o nepreskúmateľnosti a arbitrárnosti

odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu, keď konštatoval, že krajský súd zrozumiteľným a dostatočným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k prijatiu rozhodnutia. Vysporiadal sa so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami veci, odvolacími námietkami sťažovateľov (bod 13 rozsudku dovolacieho súdu). Dodal, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Keďže konanie pred odvolacím súdom nebolo postihnuté sťažovateľmi namietanou vadou podľa § 420 písm. f) CSP, dovolanie, hoci bolo v tejto časti prípustné, zamietol ho podľa § 448 CSP (body 15 a 21 rozsudku dovolacieho súdu). V časti namietanej vady podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP ho odmietol ako neprípustné s poukazom na to, že ani výkladom nezistil, akú právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, mal odvolací súd vyriešiť nesprávne, teda vymedzenie tohto dôvodu nezodpovedalo zákonným kritériám.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovatelia v sťažnosti rozsiahlo argumentujú v prospech porušenia svojich práv napadnutými rozhodnutiami, pričom odôvodnenie a závery súdu prvej inštancie, odvolacieho súdu a rovnako aj dovolacieho súdu považujú za nedostatočné vzhľadom na skutočnosť, že nedostatočne skúmali kvalitu a hodnotu rozdelených nehnuteľností, čím malo dôjsť k porušeniu ich práva na spravodlivý proces a k výraznému zásahu do ich vlastníckeho práva. Poukazujú pritom na znalecký posudok, vyjadrenie znalca, ktorý v závere v odpovedi na otázku č. 8 vyjadril svoje presvedčenie o tom, že zamýšľaným rozdelením podielového spoluvlastníctva žalobcov a sťažovateľov vznikne výrazný nepomer medzi hodnotou nehnuteľností, ktoré sa majú rozdeliť medzi sporové strany, a to v prospech žalobcov. Argumentujú aj tým, že v konaní pred všeobecnými súdmi poukazovali na tú skutočnosť, že v prípade súdom zamýšľaného rozdelenia predmetných nehnuteľností budú sťažovatelia musieť na vlastné náklady vybudovať bránu, prekrytie studne a celú prístupovú cestu, pričom náklady s tým spojené budú zatážovať výlučne ich, keďže žalobcovia môžu využívať existujúcu bránu, prístupovú cestu a chodník, ktorý dosiaľ slúžil obom stranám sporu a ktorý zostane vo výlučnom vlastníctve žalobcov. Keďže vo veci konajúce súdy zodpovednosť za nerovnomerné rozdelenie predmetných nehnuteľností alibisticky preniesli na sťažovateľov, hoci disparitu jednotlivých podielov v konaní namietali, sťažovatelia uvádzajú, že napadnutými rozhodnutiami všeobecných súdov došlo najmä k zásahu do ich vlastníckeho práva, o čom svedčí aj odborný posudok, ktorý bol nimi predložený v rámci dovolacieho konania.

5. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 204/2023-16 z 26. apríla 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základných práv rozhodnutiami odvolacieho a dovolacieho súdu.

6. Následne ústavný súd 15. mája 2023 vyzval krajský súd a najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti a oznámenie, či súhlasia s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. V rovnaký deň písomne upovedomil zúčastnené osoby (žalobcov v napadnutom konaní) o ich práve vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a najvyššieho súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

7. Vyjadrenie krajského súdu sp. zn. 1 SprV 271/2023 z 15. júna 2023 bolo ústavnému súdu doručené v rovnaký deň spolu s dotknutým súdnym spisom. Krajský súd vo svojom vyjadrení v podstatnom odkázal na vyjadrenie sudkyne spravodajkyne, ktorá zotrvala na názore, že krajský súd sa so všetkými odvolacími argumentmi vysporiadal. Zdôraznila, že ide o sporové konanie, kde je výlučne na procesných stranách označiť skutkové tvrdenia dôležité pre rozhodnutie vo veci a tieto podprieť dôkazmi. Súd je pri rozhodovaní v tomto kontexte limitovaný. Vytkol sťažovateľom, že od počiatku boli zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom a neboli pred súdom prvej inštancie dostatočne činní a pokiaľ v odvolacom konaní, resp. v dovolacom konaní, predkladali nové skutkové tvrdenia a nové dôkazy (odborné stanovisko [REDAKOVANÉ], doklady preukazujúce vynaložené náklady na rozdelenie a pod), hoci tak mohli učiniť už v konaní pred súdom prvej inštancie, na tieto nebolo možné brať zreteľ z dôvodu zásady ukotvanej v § 366 písm. d) CSP vrátane novôt v odvolacom konaní. Vychádzajúc z uvedeného, krajský súd sa v celom rozsahu stotožnil s názorom sudkyne spravodajkyne a sťažnosť považuje za nedôvodnú. Zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

III.2. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

8. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. KP 3/2023-236, Cpj 161/2023 z 23. mája 2023 odkázal na vyjadrenie predsedu senátu občianskoprávneho kolégia, pričom uviedol, že najvyšší súd ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

9. Predseda senátu občianskoprávneho kolégia vo svojom vyjadrení k veci v podstatnom uviedol, že podľa ústavného súdu nastolený problém (vzniknutý nepomer medzi hodnotou rozdeľovaných nehnuteľností, pozn.) sa netýka len dovolacieho súdu, ale aj odvolacieho súdu. Poukázal na bod 9 rozsudku odvolacieho súdu, ktorý v súvislosti s námietkou disparity hodnoty vypořiadaných spoluvlastníckych podielov konštatoval, že sťažovatelia svoje tvrdenia dôkazne nepreukázali a listinný dôkaz o posúdení nehnuteľnosti z hľadiska budúcej hodnoty, predložený v odvolacom konaní, nebolo možné z hľadiska jeho obsahu považovať za odborné porovnanie hodnoty novovzniknutých pozemkov, preto nemal relevantnú vypovedaciu hodnotu k meritu sporu. Zároveň poukázal na bod 11 rozsudku odvolacieho súdu, ktorý pojednával o korektíve pri úvahe o deliteľnosti spoločnej veci z hľadiska nákladovosti jej rozdelenia. Priznal, že v danom prípade sa súd prvej inštancie osobitne otázkou nákladovosti nezaoberal, možno však konštatovať, že v zmysle geometrického plánu [REDAKOVANÉ] si vyžiada len minimálne náklady, pričom zároveň zhrnul, že sťažovatelia v konaní dôkazne nepreukázali svoje tvrdenia o nákladovosti reálnej deľby.

10. V stanovisku predseda senátu občianskoprávneho kolégia uvádza, že podľa záveru dovolacieho súdu sa odvolací súd dostatočne vysporiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a s odvolacími námietkami sťažovateľov v bodoch 11 až 14 rozsudku dovolacieho súdu, pričom dal do pozornosti, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci, preto v závere svojho vyjadrenia dospel k záveru, že nezistil žiadne vady, pre ktoré by napadnuté rozhodnutie nemohlo obstať, preto odporučil sťažnosti sťažovateľov nevyhovieť.

III.3. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

11. Zúčastnené osoby svoje právo vyjadriť sa k prijatej sťažnosti využili dorúčením vyjadrenia ich právneho zástupcu, ku ktorej bolo pripojené aj vyjadrenie samotných zúčastnených osôb. Právny zástupca zúčastnených osôb v podstatnom s poukazom na bod 9 odôvodnenia rozsudku krajského súdu uviedol, že krajský súd sa zaoberal otázkou hodnoty nových pozemkov po del'be, čím reflektoval na argumentáciu sťažovateľov, že nimi predložený dôkaz o rozdielnosti hodnoty riadne nepreukazuje nimi tvrdenú skutočnosť. K nákladovosti del'by sa krajský súd vyjadril v bode 12 svojho rozsudku, keď vyhodnotil, vychádzajúc z obsahu spisu, že je možné predpokladať, že ide len o výstavbu plotu a poklop studne, pričom ostatné náklady špecifikované neboli, preto sa nimi bližšie nezaoberal.

12. Vo vzťahu k rozsudku dovolacieho súdu poukázal na to, že ani odvolací súd nevedel identifikovať právnu otázku, ktorú odvolací súd mal vyriešiť nesprávne, teda uplatnený dovolací dôvod neobsahoval náležitosti podľa § 432 ods. 2 CSP. V nadväznosti na uvedené poukázal na judikatúru najvyššieho súdu a ústavného súdu (sp. zn. 1 VOdo 2/2020, bod 36, I. ÚS 51/2020 a III. ÚS 76/2021), ktorá pojednáva o posudzovaní toho, čo má byť obsahom dovolania a či sú splnené podmienky dovolacieho prieskumu, pričom sa stotožnil so záverom dovolacieho súdu, že sťažovatelia neuviedli relevantnú právnu otázku, ktorá by bola spôsobilá byť predmetom dovolacieho konania. Zároveň sa nestotožnil s tvrdením sťažovateľov, že niektoré podstatné otázky riešené neboli. V tejto súvislosti dodal, že sťažovatelia postavili celú svoju obranu na tom, že pozemok je nedeliteľný, hoci spomínali aj zníženie hodnoty, ale len ako argument, a až v odvolacom a dovolacom konaní predkladali v tomto smere dôkazy. V súvislosti s odborným vyjadrením o potenciálnej hodnote pozemkov v budúcnosti uviedli, že znalkyňa nepostupovala správne pri používaní koeficientov, v dôsledku čoho jej vyjadrenie nemá relevanciu a výpovednú hodnotu. V závere tiež uviedli, že postavili oplotenie medzi pozemkami na vlastné náklady (1 600 eur) a zabezpečili aj novú bránu pre vchod sťažovateľov v sume 1 600 eur, ale táto nebola osadená pre nesúhlas sťažovateľov. Zároveň zbúrali aj hospodársku budovu na pozemku sťažovateľov a zrevitalizovali ich pozemok. Tento krok (búranie) nebol potrebný, pretože ponúkali túto budovu sťažovateľom za cenu 1 euro. Vychádzajúc z uvedeného, boli toho názoru, že problémy“ boli odstránené, vyriešené, preto navrhli sťažnosti nevyhovieť.

13. Zúčastnené osoby vo svojom vlastnom vyjadrení uvádzali skutkové okolnosti týkajúce sa stavu nehnuteľností, ich investícií a neochoty sťažovateľov, ich vzájomné problémy, ktoré vyústili do podania žaloby, pričom vzhľadom na postoj sťažovateľov (zachovať *status quo*), ktorý bol pre zúčastnené osoby nevyhovujúci, navrhovali v priebehu konania niekoľko variantov riešenia, avšak vždy narazili na odpor a nesúhlas sťažovateľov.

III.4. Replika sťažovateľov:

14. Sťažovatelia sa k doručeným stanoviskám krajského súdu, najvyššieho súdu a zúčastnených osôb vyjadrili podaním doručeným 20. júla 2023. V podstatnom uviedli, že sa nestotožňujú s doručenými stanoviskami a naďalej trvajú na dôvodnosti svojej sťažnosti.

15. Vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho súdu sťažovatelia argumentujú, že v podanom dovolaní explicitne poukázali na právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, t. j. správnu aplikáciu § 142 Občianskeho zákonníka, konkrétne skúmanie potreby kompenzácie v prípade, že dôjde k nerovnomernému rozdeleniu spoluvlastníckych podielov spoločnej nehnuteľnosti, ktorú dovolací súd vyhodnotil ako skutkovú otázku. V tomto smere poukázali na nález ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 218/2021 z 4. augusta 2021 v obdobnej veci, kde dovolací súd odmietol dovolanie, pričom bola nastolená otázka (súvisiaca s rozdelením podielového spoluvlastníctva), ktorú najvyšší súd odmietol vyhodnotiť, pretože ju považoval za skutkovú otázku. Zdôraznil, že v danom prípade išlo o konanie, v ktorom mal súd povinnosť usporiadať práva a povinnosti strán sporu určitým spôsobom vyplývajúcim z osobitného právneho predpisu [§ 137 písm. b) CSP, resp. § 153 ods. 2 OSP], pričom v zmysle týchto ustanovení je typické, že súdy majú diskrečnú právomoc. Poukázal aj na judikatúru súvisiacu s § 142 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorej je významné aj hľadisko finančnej nákladovosti rozdelenia, a to jednak pokiaľ ide o objektívnu výšku uvažovaných nákladov a jednak o subjektívne stanovisko spoluvlastníkov participovať na týchto nákladoch (rozhodnutia sp. zn. 5 Cdo 156/2021 z 24. februára 2022, sp. zn. 5 Cdo 27/2020 z 24. februára 2022, R 71/2018, R 61/1968, R 45/1991, R 108/1967). Sťažovatelia vyjadrili presvedčenie, že pokiaľ súd rozdelil podielové spoluvlastníctvo sporových strán, bol v zmysle § 142 Občianskeho zákonníka potrebné zachovať paritu budúcich podielov a nákladov, ktoré s takýmto rozdelením musia sporové strany znášať. Argumentáciu týkajúcu sa procesnej iniciatívy a dôkaznej povinnosti sťažovateľov v kontexte uvedeného považujú za nesprávnu, ktorej jediným cieľom je alibistické prenesenie zodpovednosti za nerovnomerné rozdelenie podielového spoluvlastníctva sporových strán na sťažovateľov. Pokiaľ ide o argument, že zúčastnené osoby nadobudli zadnú časť záhrady, ktorá nemá prístupovú cestu, a nie sú tam inžinierske siete, poukázali na voľne dostupné údaje z katastra nehnuteľností, z ktorých vyplýva, že susedné pozemky sú zastavané individuálnou výstavbou, čo vyvracia argumentácia zúčastnených osôb a podporuje ich argumentáciu o tvrdenej disparite hodnoty rozdelených nehnuteľností. V závere uviedli, že zúčastnené osoby ponúkali prostredníctvom inzerátu predmetný pozemok (záhradu) na predaj za 135 000 eur, pričom, v rozpore s tým, čo tvrdili v konaní, uviedli, že ide o stavebný pozemok, ku ktorému vedie spevnená prístupová cesta. Kópiu inzerátu a vyhlásenia realitnej kancelárie o týchto skutočnostiach pripojili k svojmu vyjadreniu.

16. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

18. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

19. Ústavný súd zároveň pripomína, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

20. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Z týchto hľadísk preto posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu.

21. Ústavný súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľov je dôvodná. Vo veci konajúce súdy zlyhali pri poskytovaní súdnej ochrany, v dôsledku čoho došlo aj k neprípustnému zásahu do hmotných práv sťažovateľov majetkovej povahy.

IV.1. K napadnutému rozsudku odvolacieho súdu:

22. V prvom rade je potrebné poukázať na povahu predmetu konania pred všeobecnými súdmi. Predmetom napadnutého konania bol návrh žalobcov na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k spoločným nehnuteľnostiam. Síce ide o sporové konanie, avšak vzhľadom na konštitutívnu povahu rozhodnutia súdu (v prípade vyhovenia, pozn.), ktorým súd autoritatívne rozhoduje o rozdelení veci/nehnuteľnosti, dochádza k istým modalitám vo vzťahu k zásadám, ktoré typicky ovládajú sporové konanie, ako je prejednancia zásada a zásada kontradiktórnosti. V takomto type konania, kde súd autoritatívne rozhoduje o vyporiadaní podielového spoluvlastníctva podľa § 137 písm. b) CSP, je potrebné mať na zreteli hlavne jeho výsledok, tak aby zodpovedal hmotnému právu, za čo nesie zodpovednosť predovšetkým súd, pretože určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z právneho predpisu a súd má v tomto smere diskrečnú právomoc rozhodnúť podľa vlastnej úvahy (nie je viazaný návrhom), avšak v zmysle a v súlade s relevantnou právnou úpravou. Podľa názoru ústavného súdu preto nemožno v celom rozsahu prenášať zodpovednosť za výsledok konania na sporové strany s odôvodnením, že ide výlučne o procesnú zodpovednosť tej-ktorej strany konania, na ktorej leží bremeno tvrdenia a následne aj dôkazné bremeno.

23. Zúčastnené osoby a rovnako aj odvolací súd tvrdili, že zodpovednosť za sťažovateľmi tvrdený nespravodlivý výsledok konania nesú výlučne sťažovatelia, ktorí neunesli svoje dôkazné bremeno týkajúce sa tvrdenej disparity hodnoty delených nehnuteľností, ako aj nákladovosti zvoleného delenia, prípadne iných nedostatkov meritórneho rozhodnutia, ktoré podľa ich názoru nedávalo relevantné odpovede na dôležité otázky týkajúce sa predmetu konania. Ústavný súd po preskúmaní obsahu rozsudku odvolacieho súdu a rozhodných okolností veci konštatuje, že výsledok konania *prima facie* nezodpovedá (relatívne vágnym, pozn.) kritériám zákona, konkrétne § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý stanovuje, aby súd prihliadol na veľkosť podielov a na účelné využitie veci, v danom prípade nehnuteľnosti. Základným predpokladom na splnenie tejto úlohy súdu je dostatočné zistenie skutkového stavu (v danom prípade ubezpečenie sa o tom, že súdom konštituovanou reálnou deľbou bude zachovaná parita rozdeľovaných nehnuteľností z hľadiska ich hodnoty, aby pomerne zodpovedala veľkosti spoluvlastníckych podielov). Pre prípad pochybností bol, s ohľadom na zamýšľaný spôsob deľby, súd oprávnený a v záujme spravodlivosti aj povinný vykonať dokazovanie aj z vlastnej iniciatívy (teda také dokazovanie, ktoré strany nenavrhl, pozn.) tak, aby neboli zjavné pochybnosti o disparite prijatého riešenia. Pokiaľ odvolací súd na uvedené nereflektoval, dopustil sa chyby. Neobstojí argumentácia odvolacieho súdu, že sťažovatelia v tomto smere boli nečinní a neunesli dôkazné bremeno vo vzťahu k nepomernému spôsobu deľby, ktorý ich zjavne poškodil. Bremeno tvrdenia o nevhodnosti deľby vrátane argumentácie o nižšej hodnote nehnuteľností sťažovateľov bolo z ich strany splnené už na súde prvej inštancie, čo potvrdili aj zúčastnené osoby vo svojom stanovisku k prijatej sťažnosti. Ďalším dôkazom spochybňujúcim primeranosť/paritu vykonanej deľby bolo aj vyjadrenie znalca, ktorý v súvislosti s tvrdením, že zo záhrady (ako vyporiadavanej časti delených nehnuteľností) môže vzniknúť stavebný pozemok, uviedol, že k tejto otázke by sa mohol vyjadriť až po oboznámení sa s územným plánom obce. Napriek uvedenému okresný súd argumentáciu sťažovateľov odmietol ako nedôvodnú (s. 7, ods. 4 rozsudku súdu prvej inštancie).

24. Ústavný v okolnostiach posudzovanej veci nespochybňuje záver o deliteľnosti predmetných nehnuteľností, ale spôsob rozdelenia, ktoré vo veci konajúce súdy zvolili, nemožno *prima facie* považovať za spravodlivé, keďže v priebehu odvolacieho a následne aj dovolacieho konania boli prezentované dôkazy, ktoré závažným spôsobom vyvolávajú pochybnosť o adekvátnosti a ústavnej udržateľnosti zvoleného riešenia z hľadiska zákonných kritérií pre takúto deľbu a z hľadiska rešpektovania ich majetkových práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny. Je evidentné, že sťažovatelia boli napadnutým rozsudkom poškodení. Spornosť parity delených nehnuteľností z hľadiska ich hodnoty ilustruje a preukazuje aj to, že zúčastnené osoby následne zamýšľali odpredať záhradu s výmerou 375 m² prostredníctvom realitnej kancelárie za cenu 135 000 eur, pričom k predaju nedošlo (bola zložená záloha, pozn.) aj z dôvodu evidentnej spornosti výsledku súdneho procesu (v tom čase prebiehalo dovolacie konanie a zároveň bola evidovaná poznámka v katastri pozn.), ktorým bolo vyporiadané spoluvlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam.

25. Podľa názoru ústavného súdu neobstojí ani argumentácia odvolacieho súdu, že dôkaz produkovaný v rámci odvolacieho konania o potenciálnej hodnote pozemku záhrady pre prípad prekvalifikovania pozemku na stavebný pozemok nemal vplyv na posúdenie vhodnosti a spravodlivosti prijatého riešenia. Záver odvolacieho súdu, že tento dôkaz nemá relevantnú výpovednú hodnotu k meritu sporu, bez ďalšieho (bod 9) možno považovať za arbitrárny a nepreskúmateľný.

26. Pri rozhodnutí o reálnej deľbe nehnuteľností bolo potrebné dôkladne sa zaoberať aj otázkou nákladov reálneho rozdelenia nehnuteľnosti. Laxná konštatácia odvolacieho súdu o tom, že súd prvej inštancie sa touto otázkou osobitne nezaoberal, a o tom, že v zmysle geometrického plánu [REDAKOVANÉ] si rozdelenie vyžiada len minimálne náklady (bod 11 rozsudku odvolacieho súdu), je nepostačujúca. Arbitrárnosť tohto záveru preukazuje už len samotné stanovisko zúčastnených osôb, ktorí deklarovali, že náklady, ktoré na vykonanie deľby vynaložili, predstavovali sumu v súhrne 3 200 eur. V tomto smere je potrebné dodať, že nejde o všetky náklady spojené s vykonanou deľbou (náklady na búracie práce, rekultiváciu a pod.).

27. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu.

28. V dôsledku neposkytnutia súdnej ochrany zo strany krajského súdu v predpokladanej kvalite zároveň došlo rozhodnutím o odvolaní aj k neústavnému zásahu do majetkovej sféry sťažovateľov napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu. Ústavný súd preto vyslovil aj porušenie hmotných práv sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny (bod 1 výroku nálezu).

29. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 3 výroku nálezu).

30. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

31. V závere ústavný súd k veci už len dodáva, že disparitu hodnoty rozdelených nehnuteľností bolo možné a vhodné vzhľadom na okolnosti veci a zvolené riešenie (ktoré sa dá považovať za primerané okolnostiam veci, pozn.) kompenzovať uložením povinnosti zaplatiť primeranú finančnú náhradu (tzv. kombinovaný spôsob vyporiadania, k tomu pozri uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 305/2019 z 28. januára 2021).

IV.2. K napadnutému rozsudku dovolacieho súdu:

32. Ústavný súd konštatuje, že hoci je dovolanie sťažovateľov neštandardne koncipované, je z neho zrejmá na viacerých miestach opakovaná námietka nedostatočnosti odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu, ktoré nedáva odpovede na podstatné otázky súvisiace s predmetom ochrany. Rovnako je v dovolaní namietaná arbitrárnosť záverov odvolacieho súdu, v dôsledku čoho došlo k majetkovému poškodeniu sťažovateľov, ktorá jednoznačne smeruje k vade podľa § 420 písm. f) CSP. Napriek uvedenému dovolanie sťažovateľov výslovne deklaruje, že je koncipované v intenciách § 421 ods. 1 písm. c) CSP, teda že je založené na nesprávnom právnom posúdení veci, pričom výslovne neidentifikuje žiadnu právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci. Až v doplnení dovolania sťažovateľa objasňujú právnu otázku významnú pre rozhodnutie, že vo veci konajúce súdy sa nezaoberali otázkou, či po rozdelení ostane zachovaná parita hodnoty rozdelených nehnuteľností pomerne k výške ich spoluvlastníckych podielov.

33. Najvyšší súd, správne hodnotiac dovolanie podľa jeho obsahu, dospel k záveru, že sťažovatelia namietajú vadu podľa § 420 písm. f) CSP, no napriek uvedenému dospel k záveru, že „*odvolací súd zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k prijatému rozhodnutiu; jeho postup, vo vzájomnej súvislosti s konaním a rozhodnutím súdu prvej inštancie nemožno považovať za zjavne neodôvodnený. Odvolací súd sa dostatočne vysporiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a odvolacími námietkami dovolateľov*“ (bod 13). Vychádzajúc zo svojich úvah, dospel k záveru o neexistencii tejto vady. Pri posúdení výslovne namietanej vady podľa § 421 ods. 1 CSP dovolací súd konštatoval, že v dovolaní neidentifikoval právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Preto konštatoval, že vymedzenie tohto dovolacieho dôvodu nezodpovedá kritériám podľa § 432 ods. 2 CSP, v dôsledku čoho konštatoval procesnú neprípustnosť dovolania v tejto jeho časti.

34. Vychádzajúc zo svojich záverov vo vzťahu k napadnutému rozsudku odvolacieho súdu, ústavný súd dospel k presvedčeniu, že záver najvyššieho súdu o neexistencii vady rozsudku odvolacieho súdu podľa § 420 písm. f) CSP je ústavne neudržateľný, porušujúci označené práva sťažovateľov (bod 1 výroku nálezu).

35. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým rozsudkom dovolacieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, napadnutý rozsudok dovolacieho súdu zrušil (bod 2 výroku nálezu).

36. Uvedomujúc si vek sťažovateľov a doterajšiu dĺžku napadnutého konania (približne 13 rokov), ústavný súd už pri prijatí sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie konštatoval, že ústavný problém sa týka oboch opravných súdov. Preto v záujme čo najskoršieho nastolenia právnej istoty sťažovateľov, po konštatovaní porušenia označených práv sťažovateľov oboma súdmi dospel k záveru, že z hľadiska procesnej ekonómie je účelné, aby vec bola vrátená krajskému súdu na opätovné prerokovanie a rozhodnutie (pozri bod 31 tohto nálezu). Neštandardnosť tohto postupu je daná aj záverom o porušení nielen procesných, ale najmä hmotných práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom krajského súdu.

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

37. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

38. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 20 000 eur od každého z označených porušovateľov, čo odôvodnili nespravodlivosťou, zásahom do ich práv a spôsobenou citovou a nemajetkovou ujmom.

39. Z citovaného čl. 127 ods. 3 ústavy tiež vyplýva, že finančné zadost'učinenie sa môže, ale nemusí priznať. Takéto zadost'učinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a dovŕšiť ochranu porušeného základného práva iným, ústavne a zákonne upraveným spôsobom (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08, III. ÚS 623/2017).

40. Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základných práv sťažovateľov účinne poskytnutá tým, že ústavný súd konštatoval ich porušenie, zrušil napadnuté rozsudky krajského súdu a najvyššieho súdu a vrátil krajskému súdu vec na ďalšie konanie s formulovaním záväzného právneho názoru. Z uvedeného dôvodu ústavný súd požadované finančné zadost'učinenie nepriznal (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

41. Ústavný súd, vychádzajúc z § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, priznal podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažovateľom náhradu trov konania v sume 663,57 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie vecí a písomné

vyhotovenie ústavnej sťažnosti, podanie vo veci samej), v hodnote po 208,67 eur vrátane troch režijných paušálov v hodnote po 12,52 eur (bod 4 výroku nálezu).

42. Priznanú náhradu trov konania sú najvyšší súd a krajský súd povinné zaplatiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

43. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu